

KÄÄTÄMON ERÄ

40 VUOTTA

KAATAMON ERÄ 40 V.

Yleistä

"Kaukana pohjoisessa tuntemattoman meren takana on tuntematon maa, josta saadaan kallisarvoisia turkiksia", kirjoitti muuan roomalainen historioitsija sata vuotta jälkeen ajanlaskumme alun. Tuon tuntemattoman meren nimenä on nykyään Itämeri ja maan takana on Suomi.

Alkulause tähän esitykseen on kieltämättä ylen kaukaa haettu, mutta sallittakoon se sillä perusteella, että eränkävynillä on hyvin vanhat ja maamme asuttamisen kannalta ratkaisevan tärkeät perinteet. Ilman maamme metsien riistarikkautta eivät esi-isämme olisi uskaltaneet tai halunneet lähteä vaarallisille pyyntiretkille yli meren.

Tänä päivänä eränkävyni on luonnollisen kehityksen seurauksena muuttunut rajusti elinkeinosta elämyksiä ja makunautintoja tarjoavaksi harrastukseksi, joka kuitenkin on tiukasti lainsäätäjän toimesta rajoitettu. Valtavasti laajentunut tieverkosto metsäteiden on tuonut metsästysharrastuksen käytännöllisesti katsoen kaikkien halukkaiden ulottuville.

Tämän historiikin tarkoituksena on esitellä lyhyesti Liperin kunnan Kaatamon kylässä tapahtunutta metsästysseuratoimintaa viimeisen 40 vuoden aikana. Lyhyesti siksi, että Kaatamon Erä on pitänyt aina matalaa profiilia esiintymättä liiemmin lehtien palkoilla. Myöskään seuran yksityiset jäsenet eivät ole harrastaneet kovin mittavasti esim. kilpailutoimintaa kansallisella tasolla tai käyneet ulkomaisilla metsästyssafareilla.

Seuratoiminnan alku Kaatamossa

Metsästysseuratoiminnan alkaminen Suomessa liittyy oikeastaan riistakantojen rakenteen muuttumiseen. Hirvikantojen tasainen kasvaminen erityisesti 50-luvulla sai myös metsästäjät miettimään järjestötoiminnan merkitystä jahtitapahtuman helpottamisessa. Olihan perinteisesti metsästys oikeus sidottu maanomistukseen. Yksityishenkilöiden muodostamien hirsiseurueiden oli melko vaikeaa saada vuokrattua maita riittävästi kaatolupien saamiseksi, sillä osa heistä oli maanvuokraajille tuntemattomia ja ennakkoluulot ns. hyväksikäytöstä olivat suuret.

Päivänä muutamana tuli kolme miestä, nimittäin Kalle Ikonen, Martti Heiskanen ja August Köhlin Reino Krögerin taloon ja pyysivät talon maita hirvenmetsästykseseen. Asiasta sovittiin ja talon isännän lisäksi seurueeseen liittyivät Auvo Mustonen Huistinvaarasta ja Juho Rouhiainen Liperistä.

Seurue sai kaksi hirvenkaatolupaa, ja metsästys alkoi suurin toivein. Eräs seurueen jäsen muisteli, että ennen jahtia tehtiin päätös suurisarvisten sonnien kaatamisesta. Tulos oli kuitenkin huomattavasti laihempi, sillä vain yksi 145 kg painava naarashirvi jäi miesten jaettavaksi.

Kipinä suurriistan metsästykseseen oli kuitenkin syttynyt, ja niinpä seuraavana syksynä Huistinvaaran miehet kokosivat oman seitsemän miestä käsittävän seurueen. Metsästysmaita saatiin vuokrauksi noin 2000 ha, joka oikeutti sen aikaisten säädösten mukaan kahden hirven kaatamiseen.

Hirvikanta oli Kaatamon alueella jo silloin kohtalainen, mutta niiden kaataminen huomattavasti vaikeampaa. Suurimpana syynä niehet pitivät sitä, ettei ollut tietoa metsästystavoista. Yritettiin

kaataa hirvi vain seuraamalla sen jälkiä. Tämä Lapin miesten käyttämä tapa ei ottanut onnistuakseen pienillä metsäisillä alueilla, joissa ampumamatkat jäivät lyhyiksi. Seurueen olikin tyytyminen jälleen satojen hikisten jalkakilometriä jälkeen yhteen naarashirveen.

Seuran perustaminen

Seurueen vuokratessa hirvimaita epäilivät muutamat maanomistajat, että vuokraus kaventaa heidän metsästysoikeuttaan omistamallaan mailla. Mm. edellä mainitun syyn vuoksi syntyi ajatus metsästysseuran perustamisesta. Silloisen Liperin riistanhoitoyhdistyksen puheenjohtajan Kaino H. Mustosen aloitteesta kutsuttiin seuran perustava kokous Reino Krögerin taloon 10.12.1959.

Kokouksen puheenjohtajana toimi riistapäällikkö Mikko Rantanen ja sihteerinä metsätalousneuvoja Paavo Paavonsalo. Rantanen selosti metsästysyhdistyksen tarkoitusta, sen toimintaperiaatteita ja tarpeellisuutta. Keskustelun jälkeen kokous päätti yksimielisesti perustaa metsästysyhdistyksen, jonka nimeksi hyväksyttiin Kaatamon Erä.

Johtokunnan puheenjohtajaksi valittiin Reino Kröger, varapuheenjohtajaksi Pentti Voutilainen, sihteeriksi Pentti Kasurinen, rahastonhoitajaksi Auvo Mustonen sekä muiksi jäseniksi Erkki Luukkanen ja Pertti Pöllänen. Perustavassa kokouksessa liittyi seuraan 20 jäsentä. Johtokunnan tärkeimpänä tehtävänä oli aluksi metsästysmaiden vuokrauksen käynnistäminen. Vuokraustoiminta on jatkunut edelleen ja tällä hetkellä Kaatamon Erän metsästysalue on noin 6000 ha.

Kaatamon Erän perustava kokous Reino Krögerin talossa 10.12.1959.

Riista

Kaatamon kylä sijaitsee Liperin pitäjän länsilaidalla Heposelän toimiessa vedenjakajana. Liperin sanotaan olevan leipäpitäjä laajojen peltoalueidensa vuoksi, mutta Kaatamon alueella parhaat viljelyalueet sijaitsevat aivan Heposelän rantojen tuntumassa. Kuljettaessa kohti länttä muuttuu maasto Kaatamossa kumpuilevaksi pienten lampien ja purojen kirjavoimaksi korpimaisemaksi. Vielä 60-luvulla kylässä oli mahtavia vanhoja havumetsiä, jotka tarjosivat erämiehelle alkukantaista nautintoa luonnon suuressa rauhoittavassa ympäristössä.

Eri riistalajien esiintyminen on Kaatamossakin noudattanut luonnon oloista johtuvaa jakautumaa. Peltoriistan osuus on ollut aina melko vähäistä metsäriistan verrattuna. Tavallisimpia lajeja ovat olleet Heposelän rantamilla rusakko, kettu, teeri, sepelkyyh-

ky ja muutama vuosikymmen sitten jopa peltopyy. Järven kaislikkoiset rannat lukuisine lahtineen ovat antaneet vesilinnustajille mukavia saaliita aina näihin päiviin saakka. Kanalintukanta on vähentynyt tasaisesti 60-luvulta alkaen. Erityisesti metso on uhanalainen laji vanhojen kuusimetsien hävitessä. Teeri ja pyy ovat sinnitelleet vähän paremmin. Jäniskannat ovat jopa vahvistuneet viime vuosikymmeninä. Turkisriistasta supikoira lisääntyi voimakkaasti 70-luvulla saaden seurakseen kiusallisen tuholaisen, minkin. Näätä- ja mäyräkannat ovat pysytelleet koko jakson ajan melko tasaisina.

Liperin ja Heinäveden rajalla olevassa Kytöojassa on asustellut muutamia majavaperheitä. Joen varrella oleva asukas pelkäsi vanhan myllynsä lähtevän majavien padonrakennuspuuhien vuoksi virran mukana ja anoi rh-piiriltä kaatolupia. Niinpä v. -95 Kaatamon Erän miehet saivat kaadetuksi kolme majavaa, joista yksi koristaa täytettynä seuramme majaa.

Vierailevista "tähdistä" on syytä mainita 70-luvulta karhu ja villisika, joista viimeksi mainittua yritettiin jahdatakin tuloksetta. Karhuhun on nyttemmin asettunut Kaatamoon myös taloksi.

Metsiemme kaunistus, ilves, on pikkuhiljaa yleistynyt Länsi-Liperin alueella ja niinpä ensimmäinen yksilö kaatui naapuriseurojen yhteisjahdissa Naurislammella tämän vuoden alkupäivinä. Harvinaisuuksista on syytä mainita myös alueellamme satunnaisesti tavatut valkohäntäpeura ja metsäkauris, jota myös Euroopan kauneimmaksi hirvieläimeksi mainitaan.

Riistanhoito

Riistanhoito alkoi seurassa jo alkuvuosina. Toimintamuodoista

mainittakoon riistanhoitotalkoot, viljan kasvatusta pakettipelloissa, ruokinta-automaatit, nuolukivien asettelu, heinä- ja haaparuokinta sekä pesäpönttöjen valmistus. Tuhoeläinkantojen harventamista yritettiin innostaa 70-luvulla myös kilpailuilla, mutta se ei erityisemmin kiinnostanut jäseniä. Monet seuran jäsenistä ovat kyllä vuodesta toiseen jatkaneet aktiivisesti mm. minkkien, supikoirien, näätien ja kettujen hävittämistä ilman kilpailuakin. Passiivisina riistanhoitomuotoina otettiin 60-luvulla käyttöön ns. riistakiintiöt sekä rauhoitusalueet.

Hirvenmetsästys

"Elettiinpä ennenkin ja ojust' olta juotiin". Kaatamon Erän hirvimiehiä vuodelta 1963.

Hirvenmetsästys oli tapahtuma, joka sai seuratoiminnan alkuun myös Kaatamossa. Metsien käsittelyn muuttuminen avohakkuita suosivaksi 50-luvulla vaikutti ratkaisevasti petoeläinten vähene-
misen myötä maamme hirvikannan elpymiseen. Avohakkuita seurasi aina alueelle nopeasti kasvava lehtipuumassa, joka tarjosi runsaasti hirvelle sopivaa ruokaa. Pihlaja, haapa, kataja, raita, koivu ja mänty jokseenkin tässä järjestyksessä nostivat Suomen hirvikannan kukoistukseen 80-luvulle tultaessa. Kaatamon kylään rajoittuvan Suurenjärven rauhalliset ja ravinteikkaat talvehtimis-
alueet keräsivät kruunupäitä aina Savoja myöten. Vanhan, jo edesmenneen hirvimiehen Eino Kasasen mukaan mustat hirvet olivat "heinävetisiä."

Hirvilupien määrä alkoi tasaisesti kasvaa, ja syksyllä 1984 Kaatamon Erän miehet kaatoivat ennätyselliset 31 hirveä. Kaatolupien määrä on pyörinyt viimeisen vuosikymmenen aikana 20-30 paikkeilla. Suurin kaatomäärä 34 on vuodelta 1989. Tähän syksyyn 1999 mennessä oli Kaatamon Erä saanut saaliikseen yhteensä tasan 500 hirveä kaatoprosentin ollessa peräti 99,6. Seuran 500:s ns. "juhlahirvi" kaatui 30.10.

Miksi näin korkeaan kaatotulokseen on päästy, selittyy useilla syillä. Ensinnäkin jo aiemmin mainitsin Kaatamon maasto-olojen suosivan erityisesti hirveä ravinnon ja elintilan vuoksi. Alueen suuri metsäautoteiden määrä helpottaa liikkumista ja passipaikkojen valintaa. Hirvihän tunnetusti käyttää mielellään samoja vaellusreittejä, jotka ovat tulleet metsästäjille tutuiksi.

Seurueella on vuosien kuluessa ollut myös erinomaisia hirvikoiria, joista mainitsen vain Eino Kasasen Tessun, Teuvo Hyttisen Pepen, Tapio Voutilaisen Reppen ja Aarre Asikaisen Alin. Kunkin edellä mainitun koiran osuus hyvään jahtitulokseen omana aikanaan on ollut korvaamaton. Myös miesten metsästystaidot hyvien

aseiden ohella ovat vuosi vuodelta kehittyneet.

Ehkäpä suurin huoli tulevaisuutta ajatellen onkin hirvimiesten korkea keski-ikä. Olihan se tänä juhlavuoden syksynä jo 47 vuotta. Hirven ruhon käsittely pistämisineen, suolistamisineen, nylkemisineen ja paloitlemisineen vaatii useiden vuosien harjoittelun, eikä se sittenkään suju kaikilta moitteetta. Siksi jokainen erähenkinen ja vastuuntuntoinen nuori mies, joka empimättä tarttuu hirven vetonaruun, nylkypuukkoon tai lahtikirveeseen, jolle ampuminen ei ole ainoa tavoite jahtitapahtumassa, olkoon tervetullut joukkoomme.

Kaatamon Erän pitkäaikainen puheenjohtaja Tapio Voutilainen komean saaliinsa kanssa.

Kilpailutoiminta

Ympärivuotisen toiminnan takaamiseksi ja ampumataidon ylläpitämiseksi on seurassa harrastettu jäsentenvälisiä kilpailuja. Eräpolkukilpailut ovat olleet jo lähes 30 vuotta Kaatamon Erän erikoisalaa. Muina kisoina mainittakoon hirvenhiihto-, haulikko- ja hirviammunnat.

Metsästysmaja

Kaatamon Erän miehet alkoivat puhua jo 70-luvulla oman koontumistilan hankkimisesta. Vaatimuksina pidettiin vesistön läheisyyttä ja rauhallista ympäristöä metsästyksmaiden sisällä. Pitkä harkinta-aika ei mennyt hukkaan, sillä nyt jo edesmennyt metsästykseseen myönteisesti suhtautunut Tauno Kerkkänen suostui myymään seurallamme tontin Pirttilammen rannalta. Monien kokousten ja pohdintojen jälkeen päästiin toimeen. Rakennustoimikuntaan valittiin Aarre Asikainen, Risto Pöllänen ja Sauli Tuomela. Piirustukset laati rkm Kalevi Karhu ja valvojaksi lupautui Aarno Karhu, joka oli myös ahkerimpia talkoomiehiä.

Syksyllä -86 kaadettiin tontilta puut ja maaliskuuhuhtikuun vaihteessa seuraavana talvena sahattiin puutavara, joka saatiin suurimmaksi osaksi lahjoituksena. Erityisen kiitoksen ansaitsevat ne lahjoittajat, jotka eivät ole seuran jäseniä. Erittäin sateisen kesän aikana talkootyönä saatiin maja vesikattoon sekä rakennettiin halkovarasto ja hirvihalli.

Kaksi seuraavaa suvea kuluivatkin sitten majan sisustamiseen. Kustannusten säästämiseksi kului melkoisesti aivoenergiaa halvimpien ratkaisujen löytämiseksi, sillä seura ei halunnut ottaa isoa velkataakkaa hartioilleen. Ahkerimpien talkoomiesten vaimot

alkoivatkin nimitellä miehiään jo "asuntosäästäjiksi" lukuisten kotipoissaolojen vuoksi. Palkallista työvoimaa käytettiin vain muuraus-, sähkö- ja maansiirtotöissä. Tässä yhteydessä on annettava suurkiitos Jorma Ikoselle, jonka sorolasku oli käsittämättömän pieni hänen suorittamaansa osuuteen nähden. Lopputulosten monien epäilyistä huolimatta oli se, että Kaatamon Erä vietti 30-vuotisjuhliansa omassa majassa. Niinpä kiitos kuuluu kaikille, jotka tavalla tai toisella tukivat eri tavoin seuramme majahanketta. Nimien luetteleminen on mahdotonta, sillä varmaan joku unohtuisi.

Lopuksi

Eränkävynillä on maassamme niin pitkät perinteet, että sen loppumisesta ei kannattane suurta huolta kantaa, mutta joitakin tummia pilviä on erätaivaalle ilmestynyt. Tällaisia ovat jo edellä mainittu vanhojen metsien häviäminen, ympäristömyrkyt, EU-direktiivit, metsästyksmaiden vuokrien kohtuuton korottaminen ja omistuksen siirtyminen yhä enemmän kaupunkilaisten käsiin. Suurin uhka lienee kuitenkin nuorten vieraantumisen luonnosta ja näin ollen metsästyksseurojen "ukkoutuminen".

Erämies on kuitenkin ikuinen optimisti ja niinpä hän uskoo, että vielä kauan kuuluu sorsan narskutus Heposelän rantakaislikossa, teeren pulina Pirttivuoren laella, silmään osuu kaunis ketun helminauha Suurenjärven jäällä tai hirviuroksen upea olemus Naurislammen mäellä.

Viinijärvellä ja hirvipassissa mietiskelyä syksyllä 1999

Sauli Tuomela

LIITTEET

Kaatamon Erän puheenjohtajat 1959-1999

Reino Kröger	1959-1967
Pentti Kasurinen	1967-1970
Sauli Tuomela	1970-1974
Pekka Karhu	1974-1978
Tapio Voutilainen	1978-

Kaatamon Erän johtokuntaan em. lisäksi 1959-1999 kuuluneet

Pentti Kasurinen	Aarre Asikainen
Erkki Luukkanen	Tapani Kokko
Auvo Mustonen	Veijo Kröger
Pertti Pöllänen	Jouni Taskinen
Pentti Voutilainen	Kari Hirvonen
Onni Lavikainen	Juha Karhu
Risto Pöllänen	Veijo Kokko
Hugo Markkanen	Markku Luukkainen
Aatos Immonen	Sulo Räsänen
Aarno Karhu	Aulis Karhu
Pekka Markkanen	